DOI: 10.36695/2219-5521.4.2020.08

УДК [[34:378.4.09]:005.336.4](945.1:447.83-25)

В.С. КАХНИЧ

*Володимир Степанович Кахнич, кандидат юридичних наук, доцент Львівського національного університету імені Івана Франка**

ORCID: 0000-0003-1446-8386

СТАНОВЛЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТІ МЕЛЬБУРНА: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЛЯ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Постановка проблеми. Досвід становлення юридичної освіти в одному з найстаріших правничих вузів Австралії – Університеті Мельбурна, що сьогодні входить в число провідних університетів світу, а також у 50 кращих освітніх установ світу¹, має важливе значення як приклад юридичної освіти для українських вузів і для Львівського університету зокрема, адже правнича освіта у Львівському університеті займає важливе місце при вихованні молодих спеціалістів, які згодом можуть обіймати важливі державні посади. Тому сьогодні становлення і формування цілісного бачення юридичної освіти (у світовому масштабі, на прикладі функціонування закордонних вузів) допоможе національній юридичній освіті, а отже – правовій системі. Розглянемо це на прикладі Університету Мельбурна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Діяльність юридичного факультету Львівського університету досліджували та розкривали у своїх працях українські та іноземні вчені, а саме, Станіслав Стажинський, Людвік Фінкель, Василь Нор, Борис Тищик, Ігор Бойко, Тарас Андрусак, Володимир Бурдін, Володимир Качмар, Адам Редзік, Магдалена Питер, в Університеті Мельбурна – Генрі Хіггінс, Лео Куспен, Теодор Фінк, Джон Маккі та інші. Поряд із тим, не применшуючи внеску цих та багатьох інших дослідників, можна стверджувати, що багато питань залишається відкритими.

Формулювання мети статті. Виходячи з цих міркувань, **мета** даної статті полягає у з'ясуванні міжнародного досвіду становлення та розвитку юридичної освіти в Університеті Мельбурна. Це дасть змогу рекомендувати впровадження його досвіду до розвитку юридичної освіти у Львівського університету², що допоможе стати на передові місця у світовому рейтингу.

Виклад основного матеріалу. Заснований у 1853 р., Університет Мельбурна є другим найстарішим університетом в Австралії. Це державний дослідницький університет. Він складається з 10 коледжів, розташованих у головному кампусі³ та в сусідніх передмістях, які пропонують академічні, культурні й спортивні програми⁴. Університет Мельбурна часто посідає перше місце серед університетів Австралії у світовому рейтингу. Понад 46 % його студентів – іноземці. Цей навчальний заклад офіційно акредитований Департаментом освіти та навчання Австралії⁵.

Викладання права до 1873 р. в Університеті Мельбурна керувалось безпосередньо радою та викладацьким складом; не було жодної ради чи комітету, який би відповідав за факультет, і жодного керівника чи адміністратора, який би керував курсом права, крім викладачів та посадових осіб університету. Саме рада приймала рішення щодо деталей навчальної програми та розглядала скарги студентів на такі речі, як прогули та місце проведення лекцій. Інші дисципліни були в такому ж становищі. Не тільки в галузі права, а й загалом в університеті не було факультетів, які б відповідали за певні галузі навчання⁶.

Університет був настільки малим, що у 1872 р. налічував лише 134 студенти, з яких 53 вивчали право. На початку 1870-х рр. ситуація була сприятлива для змін. Комітет ради досліджував можливість розширення викладання права шляхом створення більшої кількості предметів та лекційних курсів і водночас, створивши новий орган, – факультет, який би контролював їх⁷.

Комітет ради назвав цю зміну створенням юридичної школи, і відтоді поняття «юридична школа» («школи права») та «юридичний факультет» часом є взаємозамінними термінами. Університет називав свої юридичні класи «школою права» протягом декількох місяців з моменту їх заснування в 1872 р.⁸ Іноді цей термін використовували і в іншому значенні (як дисципліни на іспитах з відзнакою). Незважаючи на неоднозначну термінологію, рада мала на увазі створення факультету та супутню реорганізацію викладання у 1872–1873 рр.⁹

Якщо подивитись у хронологічному зрізі, то можемо побачити, що юридична освіта у Львівському університеті сягає історично далі, а саме 20 січня 1661 р. – отримання диплома короля Яна II Казимира, де йшлося також і про викладання права. Але сьогодні більше світове визнання має Університет Мельбурна зі своєю правничою позицією, оскільки він швидше почав застосовувати міжнародний досвід у викладання та впровадження міжнародних стандартів у правовій освіті (у 2019 р. посів 41-у позицію у світовому рейтингу університетів)¹⁰.

© В.С. Кахнич, 2020

* *Volodymyr Kakhnych, Ph.D. in Law, Associated Professor of Ivan Franko National University of Lviv*

У продовження аналізу діяльності Університету Мельбурна зосередимо увагу на одному із статутів юридичного факультету. У ньому передбачалось, що до складу факультету входив декан, викладачі та юристи (будь-то судді чи адвокати) як члени ради університету. Членство на факультеті ніколи не обмежувалось викладацьким складом, хоча його представники, як правило, домінували на його засіданнях. Робота факультету була зв'язана з професією завдяки членству важливих сторонніх осіб. Формалізація цієї участі була перевагою структури викладачів, і не лише в галузі права.

Перші три факультети університету були створені для професійних дисциплін – юридичної, медичної та інженерної, де вони слугували меті залучення представників професій (спочатку тих, хто входив до ради університету) до роботи відповідних шкіл. За відсутності такого обґрунтування (і, можливо, задля того, щоб штатний персонал був під більш пильним прицілом ради), університет створив факультети мистецтв і наук лише в 1903 р., майже через 50 років після того, як почалося викладання з обох зазначених сфер.

Однією з функцій юридичного факультету було консультування ради з «усіх питань, що стосуються студій, лекцій та іспитів щодо ступенів права», а також з питань вибору викладачів та зовнішніх екзаменаторів¹¹. Він мав головуючого члена у формі декана, але його функції виходили далеко за рамки простого головування на засіданнях. Відповідно до статуту, декан «підконтрольного факультету здійснював загальний нагляд за адміністративними справами, пов'язаними з факультетом»¹².

На відміну від юридичного факультету Оксфорду чи Кембриджу, юридичний факультет Університету Мельбурна був створений із сильним виконавчим директором, тісно пов'язаним як з викладацьким складом, так і з центральними органами університету через членство в професорській раді. Деканат мав підтримку всередині факультету, а часом і значний вплив за його межами¹³.

Така значна увага особистості декана сьогодні також властива і юридичному факультету Львівського університету. Завдяки деканові Володимирі Бурдіну сьогодні факультет вдається бути в топі серед вибору абітурієнтів: у 2020/2021 навчальному році на факультет вступила рекордна кількість студентів за всю його історію – 459 студентів денної форми навчання (В. Бурдін робить багато для факультету та для юридичної освіти: завдяки йому Львівська правничка школа сьогодні посідає одні з перших місць в рейтингу в Україні, активно рухається в бік Заходу завдяки модернізації національної правової бази). Це також пов'язано з тим, що ректор Львівського університету професор Володимир Мельник сприяє роботі факультету. Тут теж потрібно згадати багаторічного декана – професора юридичного факультету Василя Нора, внесок якого у розвиток юридичної освіти та юридичного факультету Львівського університету є безцінний. Тенденції, впроваджені В. Норм, були визнані та користувались популярністю далеко за межами України. Наступником В. Нора був професор Андрій Бойко, який зумів продовжити напрям, започаткований його вчителем, та передати сьогоднішньому декану В. Бурдіну.

Отже, на прикладі Львівського університету бачимо, що для розвитку юридичної освіти важливими є постаті, які обіймають посаду декана.

У статуті Університету Мельбурна також йшлося про те, що члени факультету майже не мали прямого контролю за вибором декана. Відповідно до статуту університету, який створив факультет, призначення на посаду було б автоматичним після встановлення факультету права. Професор права став би деканом, виходячи зі статуту. До певного часу декана призначав університет¹⁴.

У 1889 р. статут було змінено (після створення третього факультету – інженерного). Використовуючи як зразок статут медичного факультету (створений в 1876 р.), новий, зведений статут зазначав, що декан кожного факультету повинен бути професором, а обирати декана мали члени факультету. Новий статут набрав чинності в 1893 р.¹⁵

Від самого початку навчальна програма була основою роботи факультету, хоча контроль над ним був далеко не цілковитим. Ще однією постійною частиною програм викладацького складу до 1960-х рр. було призначення викладачів нижче рівня професора (хоча й тут викладачі висловлювали рекомендації, а вже рада приймала рішення). Засідання, як правило, були короткими та офіційними. Скликані за потреби, вони відбувалися в середньому менше двох разів на рік за перші 20 років існування факультету.

Засідання очили в 1880-х і 1890-х рр., коли члени спільної групи не погодились на зміни курсу, і знову в середині ХХ ст., коли факультет виконував функції обговорюваного об'єднаного комітету співробітників і професіоналів. Однак більшу частину часу він лише схвалював рішення, що, як правило, вже були прийняті викладачами під керівництвом декана¹⁶.

Хоча юристи ради університету автоматично були членами юридичного факультету, їхня участь, як правило, була не рівномірною. У 1903 р. склад інших факультетів було розширено. Тепер рада могла призначати сторонніх експертів на факультети мистецтв, науки, сільського господарства та інженерії¹⁷.

У 1920 р. норма статуту щодо повноваження ради призначати сторонніх членів поширилася й на юридичний факультет. Незалежні викладачі, законні члени ради та декан мали, мабуть, достатні зв'язки з професією та широкою спільнотою, або принаймні з впливовими людьми, які мали найбільше значення для юридичної школи. У 1920 р. сім з одинадцяти членів факультету були законними членами ради, у тому числі двоє суддів – Генрі Хіггінс і Лео Куссен, голова газетної групи «Геральд» Теодор Фінк, який очолював дві королівські комісії з питань освіти, голова Національного банку сер Джон Грис, який також був віце-канцлером університету, член парламенту Агар Вінн та спікер Законодавчої асамблеї Джон Маккі, який також був лектором з питань капіталу. Список свідчить про важливість сторонніх осіб на факультеті та значну кількість юристів у раді¹⁸.

Висновки. Отже, шлях, який пройшов Університет Мельбурна, є корисним для вироблення рекомендацій щодо впровадження нововведень у нашу національну правову освітню систему в тій частині, що ставить наголос на виборі твердих, надійних, незалежних і самостійних очільників, котрі можуть власним прикладом показати та сформулювати пріоритети, які сьогодні вимагає суспільство.

Одна з важливих функцій юридичного факультету полягала в порадах, консультаціях з «усіх питань, що стосуються студій, лекцій та іспитів щодо ступенів з права», а також з питань вибору викладачів та зовнішніх екзаменаторів.

Також в Університеті Мельбурна юридичний факультет мав головуючого члена – декана, але його функції входили далеко за межі простого головування на засіданнях ради факультету. Відповідно до статуту, декан «підконтрольного факультету здійснював загальний нагляд за адміністративними справами, пов'язаними з факультетом». Ця позиція є цікавою та близькою нам, адже декани факультетів Львівського університету також здійснюють подібну роботу.

¹ URL: <https://up-study.ua/ru/posts/top-universitetov-mira-universitet-melburna-the-university-of-melbourne-unimelb-obzor-universiteta>

² Кахнич Володимир. Юридична освіта та наука у Львівському університеті (1661–1939): монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 320 +вкл.

³ Кампус (лат. campus – «поле», «відкритий простір») – університетське або корпоративне містечко.

⁴ Sheldon Rothblatt and Bjorn Wittrock, introduction to *The European and American University since 1800: Historical and Sociological Essays*, ed. Sheldon Rothblatt and Bjorn Wittrock (Cambridge University Press, 1993), 8.

⁵ URL: <https://worldscholarshipforum.com/uk/best-universities-melbourne/>

⁶ Selleck R.J.W. *Empires and Empiricism: The Teaching of History at the University of Melbourne, 1855–1936*. In *The Life of Past: The Discipline of History at the University of Melbourne, 1855–2005*, edited by Fay Anderson and Stuart Macintyre, Melbourne: Department of History, University of Melbourne, 2006, P. 3–38.

⁷ Selleck R.J.W. *The Shop: The University of Melbourne 1850–1939*. Melbourne: Melbourne University Press, 2003, P. 15.

⁸ Council Minutes, 25 May 1857; Selleck R.J.W. *The Shop*, 124a. University of Melbourne Archives.

⁹ Hear to Barry, 14 March 1873, Registrar's Miscellaneous Correspondence LAW, 200a.

¹⁰ URL: <https://up-study.ua/ru/posts/top-universitetov-mira-universitet-melburna-the-university-of-melbourne-unimelb-obzor-universiteta>

¹¹ Mackay to Council, 26 May 1873, Registrar's Miscellaneous Correspondence LAW, 403 a.

¹² Там само.

¹³ John Waugh. *Diplome Privilege: Legal Education at the University of Melbourne 1857–1946*. School of Historical Studies University of Melbourne. – August 2009. A 149–151.

¹⁴ John Waugh. *Diplome Privilege: Legal Education at the University of Melbourne 1857–1946*. School of Historical Studies University of Melbourne. – August 2009. A 151–152.

¹⁵ John Waugh. *Diplome Privilege: Legal Education at the University of Melbourne 1857–1946*. School of Historical Studies University of Melbourne. – August 2009. A 155–160.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ University of Melbourne, Calendar, 1904, 118.

¹⁸ John Waugh. *Diplome Privilege: Legal Education at the University of Melbourne 1857–1946*. School of Historical Studies University of Melbourne. – August 2009. A 155–162; University of Melbourne, Calendar, 1921, 68; Law Faculty Minutes, 22 November 1920, 469.

Резюме

Кахнич В.С. Становлення юридичної освіти в Університеті Мельбурна: міжнародний досвід для Львівського університету.

У статті автор досліджує становлення юридичної освіти в Університеті Мельбурна, її короткий та успішний шлях до світового визнання. Показує важливість дослідження такого вдалого прикладу для національної правової освіти. Висвітлює важливі дослідження відомих професорів-науковців, які працювали на юридичному факультеті Львівського університету і Університеті Мельбурна та розкриває їх внесок у дослідження юридичної освіти Мельбурна.

Автор статті стверджує, що досвід становлення юридичної освіти в одному з найстаріших правничих вузів Австралії – Університеті Мельбурна, що сьогодні входить в число провідних університетів світу, а також у 50 кращих освітніх установ світу, має важливе значення як приклад юридичної освіти для українських вузів і для Львівського університету зокрема, адже правнича освіта у Львівському університеті займає важливе місце у вихованні молодих спеціалістів на важливі державні посади.

Ключові слова: Університет Мельбурна, юридична освіта, юридичний факультет, міжнародний досвід і Львівський університет.

Резюме

Кахнич В.С. Становлення юридического образования в Университете Мельбурна: международный опыт для Львовского университета.

В статье автор исследует становление юридического образования в Университете Мельбурна, его краткий и успешный путь к мировому признанию. Показывает важность исследования такого удачного примера для национального правового образования. Освещает важные исследования известных профессоров-ученых, работавших на юридическом факультете Львовского университета и Университета Мельбурна и раскрывает их вклад в исследование юридического образования Мельбурна.

Автор статьи утверждает, что опыт становления юридического образования в одном из старейших юридических вузов Австралии – Университете Мельбурна, который сегодня входит в число ведущих университетов мира, а также в 50 лучших образовательных учреждений мира, имеет важное значение как пример юридического образования для украинских вузов и для Львовского университета частности, ведь юридическое образование во Львовском университете занимает важное место при воспитании молодых специалистов на важные государственные должности.

Ключевые слова: Университет Мельбурна, юридическое образование, юридический факультет, международный опыт и Львовский университет.

Summary

Volodymyr Kakhnych. Formation of Legal Education at the University of Melbourne: International Experience for the University of Lviv.

In the article the formation of legal education at the University of Melbourne, its short and successful path to worldwide recognition is examined. The importance of researching such a successful example for national legal education is shown. Important research by well-known professors who have worked at the University of Lviv and the University of Melbourne is depicted, and their contribution to the study of legal education in Melbourne is revealed.

The author of the article shows that the experience of legal education in one of the oldest law schools in Australia – the University of Melbourne, which is now one of the world's leading universities, as well as 50 best educational institutions in the world, is important as an example of legal education for Ukrainian universities, in particular Lviv University. Legal education at Lviv University occupies a significant place in the education of young professionals for crucial government positions.

Founded in 1853, the University of Melbourne is the second oldest university in Australia. This is a state research university. It consists of 10 colleges located on the main campus and in the surrounding suburbs, which offer academic, cultural and sports programs. The University of Melbourne often ranks first among Australian universities in the world rankings. More than 46 % of his students are foreigners. This school is officially accredited by the Australian Department of Education and Training.

The teaching of law, until 1873 at the University of Melbourne, was governed directly by the board and faculty; there was no council or committee in charge of the faculty, and no head or administrator to lead the law course other than faculty and university officials. It was the council that decided on the details of the curriculum and considered students' complaints about things like absenteeism and lecture venues. Other disciplines were in the same position. Not only in the field of law, but in general, the university did not have faculties that would be responsible for certain areas of study.

The university was so small that in 1872 it had only 134 students, 53 of whom studied law. In the early 1870s, the situation was favorable for change. The council committee explored the possibility of expanding the teaching of law by creating more subjects and lecture courses, and at the same time, by creating a new body, a faculty to oversee them.

The council committee called this change the creation of a law school, and since then the terms "law school" ("law schools") and "law faculty" have sometimes been interchangeable. Law classes were called a "school of law" for several months after their founding in 1872. This term was sometimes used in another sense (as a discipline with honors). Despite the ambiguous terminology, the council meant the creation of the faculty and the accompanying reorganization of teaching in 1872–1873.

The author of the article argues that building a legal education in Ukraine is impossible without a proper study of the experience, knowledge and practical skills that existed at the University of Melbourne. The opinion is based on the fact that the organization of work, cooperation with students and involvement of a large number of foreigners remains a model to follow. This approach to cooperation and establishing contacts with their structure has made them famous and universally recognized worldwide. We can see this because the University of Melbourne is now one of the world's leading universities, as well as one of 50 best educational institutions in the world.

Key words: University of Melbourne, law education, law school, international experience and Lviv University.

DOI: 10.36695/2219-5521.4.2020.09

UDC 340.13

Y. BONDARENKO

*Yevheniia Bondarenko, Assistant of the Department,
Institute of Law, SHEI «Vadym Hetman Kyiv National
Economic University»**

ORCID: 0000-0003-0468-7949

LEGAL NATURE OF ADMINISTRATIVE PRECEDENT AS A SOURCE OF LAW

Statement of the problem and its relevance. There are various classifications of precedents in the scientific literature, among which the section of precedents by the authority that established it deserves special attention. Scientists usually talk about the existence of two types of precedents – judicial and administrative.

However, if a sufficient number of scientific works are devoted to the judicial precedent, then the administrative precedent has hardly been studied, most often scientists limited themselves to only indicating the fact of its exis-

© Y. Bondarenko, 2020

* *Євгенія Ігорівна Бондаренко, асистент кафедри Юридичного Інституту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*